

GMINNY SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ W GMINIE GOSZCZYN NA LATA 2011-2017

WSTĘP

Podstawą opracowania Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Goszczyn jest art. 17 ust 1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej (Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, ze zm.). Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej na samorządy gminne nałożono obowiązek wykonywania zadań związanych z tworzeniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Aby system opieki nad dzieckiem i rodziną przyniósł pożądane efekty i był zgodny z założonymi kierunkami należy podjąć następujące działania:

- zrobić wszystko aby dziecko pozostało w rodzinie własnej – zgodnie z zasadą pomocniczości i nie wyręczając zbytnio rodziców;
- zapobiegać patologiom społecznym;
- tworzyć rodzinne formy opieki zastępczej, tak aby tylko w ostateczności kierować dzieci do placówek opiekuńczo – wychowawczych

1. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI RODZIN W POLSCE

W polityce społecznej kwestie dziecka traktujemy z wielką uwagą. Dzieje się tak, gdyż dzieci wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych. Tymczasem, mimo wysiłków społeczeństwa, sytuacja dzieci i rodzin w naszym kraju daleka jest od stanu zadowalającego. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy jest budowa lokalnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z art. 17.1.13. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i ma wzmacniać pozycję dziecka i rodziny na terenie gminy. W systemie opieki nad dzieckiem – definiowanym jako obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych – tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Do najważniejszych elementów charakteryzujących kierunki zmian większości systemów opieki nad dzieckiem i rodziną należą:

- ekologiczne podejście do rodzicielstwa,
- zachowanie równowagi między ochroną dziecka a utrzymaniem rodziny,
- respektowanie punktu widzenia rodziców,
- model negocjacyjny jako zasada pracy z rodzinami dzieci o specjalnych potrzebach,

- zwracanie uwagi na kwestię praw dziecka i ich respektowanie,
- troska o zachowanie właściwych proporcji.

Rodzicielstwo uznawano dotąd za izolowany i jednokierunkowy proces, ograniczający się do wychowywania dzieci przez rodziców. Jeśli nastawienie rodziców wobec dziecka nie było pozytywne lub jeśli brakowało im wiedzy bądź umiejętności pedagogicznych i sprawy przybierały zły obrót, społeczeństwo uznawało rodziców za winnych, a dzieci trafiały do placówki opieki instytucjonalnej albo do rodziny zastępczej. Choć mówiono o opiece nad dziećmi, w rzeczywistości była ona rozumiana raczej jako ochrona dzieci lub pomoc dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie. Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci, w zależności od cech dziecka, może być różny. Podobnie efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka. Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę. Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencją do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

2. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI RODZIN I DZIECI KORZYSTAJĄCYCH Z SYSTEMU POMOCY W GMINIE GOSZCZYN

Gminę Goszczyn zamieszkuje 2959 mieszkańców (dane na 13.12.2010). W 2010 r. z różnych form pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Goszczynie skorzystało ogółem 105 rodzin. Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zgłoszono 10 osób w tym 1 skierowano do Sądu w celu spełnienia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Fundamentalnym zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej jest organizowanie i udzielanie pomocy rodzinom w postaci pracy socjalnej - rozumianej jako działalność skierowana na wzmacnianie lub odzyskanie zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie. Z tak rozumianej pomocy skorzystało 18 gospodarstw domowych. Trudności jakie dotyczą rodziny często powodują znaczące zaburzenie jej funkcji. Tam, gdzie przezwyciężanie trudności przez rodziny w sposób samodzielny nie jest możliwe, niezbędna jest pomoc instytucji publicznych. Najczęściej występujące powody trudnej sytuacji życiowej kwalifikujące do przyznania pomocy w 2010 r. obrazuje tabela nr 1.

Tabela nr 1

Powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin
Długotrwała lub ciężka choroba	36
Niepełnosprawność	21
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	6
Ubóstwo	61
Bezrobocie	28
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35
Alkoholizm	7
Bezdomność	1

Funkcję opiekuńczo – wychowawczą w stosunku do dziecka realizuje rodzina. Jednakże pewien zakres działań podejmowanych na rzecz dziecka ceduje na instytucje publiczne. Taką rolę pełnią między innymi jednostki pomocy społecznej i placówki oświatowe. Dożywianiem objęto ogółem 119 dzieci. Rządowym programem pomocy uczniom „Dofinansowanie zakupu podręczników dla dzieci rozpoczynających roczne przygotowanie przedszkolne lub naukę w klasach I – III szkoły podstawowej i w klasach II Gimnazjum. Wyprawka szkolna 2010” zostało objętych 36 dzieci. Wsparciem w formie dofinansowania do wypoczynku letniego i zimowego objęto w 2010 r. 80 dzieci i młodzieży obrazuje (tabela nr 2).

Tabela nr 2

Wypoczynek dzieci i młodzieży w 2010r.	Liczba dzieci i młodzieży która wzięła w organizowanych wyjazdy
Dofinansowanie do wypoczynku letniego	26
Bezpłatne kolonie z Kuratorium Oświaty	4
Dofinansowanie do półkolonii letnich	50
Ogółem	80

Tabela nr 3

Liczba dłużników alimentacyjnych	8
Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego	5
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	196

3. ZASADY OGÓLNE SYSTEMU PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ

- Podmiotowość rodziny, ochrona praw rodziny i dziecka;
- Pierwszeństwo prawa dziecka do życia w zdrowej rodzinie;
- Kompleksowość działań podmiotów publicznych i niepublicznych w działaniach na rzecz rodzin;
- Pierwszeństwo dziecka do ochrony i praw – zwłaszcza niepełnosprawnego oraz zagrożonego ubóstwem, deprawacją, degradacją i marginalizacją społeczną;
- Edukacja podstawowym warunkiem rozwoju jednostkowego i zbiorowego – priorytet dla rozwoju indywidualnego potencjału i zdolności każdego dziecka;
- Profilaktyka przed interwencją w rozwiązywaniu problemów rodziny i młodego pokolenia;
- Preferowanie / promocja rozwiązań systemowych w pracy z dziećmi i młodzieżą, opartych na subsydiarności, elastyczności, kompleksowości, efektywności, ciągłości i różnorodności form działania;
- Wspieranie rodziny w realizacji jej funkcji wychowawczych, opiekuńczych i socjalnych.

4. GLOBALNE CELE

- Poprawa jakości życia, zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin;

- Przeciwdziałanie stanom grożącym degradacją społeczną, bezradnością społeczną;
- Kompensowanie deficytów zdrowotnych, edukacyjnych, wychowawczych, społecznych i materialnych rodzin i dzieci;
- Promowanie zdrowego stylu życia;
- Integracja podmiotów stanowiących bezpośrednie otoczenie wychowawcze dziecka oraz prewencja, redukcja, likwidacja czynników dezorganizujących środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży;
- Rozwijanie środowiska społecznego sprzyjającego wyzwaniu potencjału intelektualnego, twórczego, organizacyjnego i społecznego ludzi młodych;
- Ochrona dzieci i młodzieży przed porzuceniem, zaniedbaniem, przemocą, uzależnieniami, deprawacją, wykołajaniem oraz przestępczością.

5. PRIORYTETY GMINNEGO SYSTEMU PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ

- Eliminowanie czynników sprzyjających wykluczeniu rodzin;
- Rozwój programów ochrony zdrowia dzieci i młodzieży ;
- Tworzenie infrastruktury instytucjonalno – organizacyjnej i finansowej wspomagającej programy integracji międzypokoleniowej, włączenie w życie społeczności dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ludzi młodych z deficytami edukacyjno-wychowawczymi i nieprzystosowanych społecznie;
- Tworzenie zintegrowanych programów przeciwdziałania przemocy, deprivacji, wykołajenia i przestępczości młodego pokolenia.

6. DOMENA GMINNEGO SYSTEMU PROFILAKTYKI I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ

FUNKCJONOWANIE RODZINY

1. Cel operacyjny:

Wzmacnianie potencjału rozwojowego rodziny

Zadania :

- Opracowanie raportu na temat warunków życia rodzin oraz dzieci i młodzieży
- Inicjowanie programów służących rozwojowi młodego pokolenia i rodziny, wzmocnieniu czynników zapobiegających dezorganizacji życia rodzinnego;
- Rozbudowa zaplecza usługowego wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań;
- Rozwijanie lokalnej infrastruktury informacyjnej, edukacyjnej, terapeutycznej wspomagającej rodzinę w rozumieniu i rozwiązywaniu problemów społecznych;
- Konsolidacja podmiotów działających w społeczności lokalnej na rzecz rozwoju i funkcjonowania rodziny oraz młodego pokolenia.

2. Cel operacyjny:

Wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych.

Zadania :

- Organizowanie na terenie placówek oświatowych zajęć informacyjno-warsztatowych rozbudowujących wiedzę rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży;
- Włączenie rodziców w proces dydaktyczno – wychowawczy dzieci;
- Rozwijanie form opieki krótkoterminowej;
- Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie;
- Budowanie systemu wsparcia dla rodzin i edukacji dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i przemocą;
- Budowanie poradnictwa i edukacji dla rodziców służących rozpoznawaniu zagrożeń i uzależnień dzieci i młodzieży;

Realizatorzy:

- Samorząd lokalny
- Placówki Oświatowe
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

POŁOŻENIE MATERIALNE RODZINY

1. Cel operacyjny :

Poprawa standardu i jakości życia rodzin umożliwiającą realizowanie funkcji i zadań służących rozwojowi oraz osiągnięciu samodzielności, zaradności, niezależności i odpowiedzialności jej członków

Zadania:

- Diagnoza i monitoring warunków i jakości życia rodziny;
- Rozbudowa zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego (wsparcie dla rodzin z os. długotrwale bezrobotną);
- Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodziny lub mieszkającymi z osobami starszymi.

2. Cel operacyjny :

Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem

Zadania:

- Dostarczenie usług i świadczeń pomocy społecznej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych;
- Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich posiłków w szkole, wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne, wypoczynku w czasie ferii letnich i zimowych;

EDUKACJA

1. Cel operacyjny:

Wzbogacenie standardowej oferty dydaktycznej

Zadania:

- Włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na problemy osób starszych i ludzi niepełnosprawnych oraz zagrożenia cywilizacyjne i zachowania prowadzące do utraty bezpieczeństwa fizycznego, zdrowotnego i socjalnego;

- Wspieranie zajęć służących budowaniu postaw sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych oraz przedsiębiorczości młodego pokolenia;
- Szkoła jako placówka integrująca wiedzę z różnych dziedzin; służąca wszechstronnemu rozwojowi indywidualnemu, ucząca krytycyzmu oraz angażująca i przygotowująca uczniów do rozwiązywania problemów jednostki, rodziny i społeczności.

2. Cel operacyjny:

Promocja i wspieranie uczniów uzdolnionych

Zadania:

- Wypracowanie procedury efektywnej selekcji, wyróżniania, nagradzania i monitoringu rozwoju młodzieży uzdolnionej.

WYCHOWANIE

1. Cel operacyjny:

Wsparcie systemu norm i wartości społecznych gwarantujących prawidłowy przebieg procesu wychowania.

Zadania :

- Kontynuowanie, wzbogacenie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży;
- Inicjowanie programów wyłaniania liderów młodzieżowych w różnych sferach życia publicznego;
- Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności sprzyjających uwrażliwieniu młodzieży na potrzeby innych ludzi i budowaniu postaw prospołecznych oraz podejmowaniu działań na rzecz środowiska lokalnego i szerszych zbiorowości;
- Inicjowanie programów informujących o źródłach zagrożeń cywilizacyjnych i kulturowych, metodach i technikach budowania odporności na manipulację medialną, grupową, ekonomiczną, sposobach prewencji i radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

2. Cel operacyjny :

Kompensacja deficytów wychowawczych

Zadania:

- Oferowanie warsztatów psychologicznych dla dzieci i młodzieży oraz rodziców z zakresu komunikacji międzyludzkiej, rozwiązywania problemów, radzenia sobie ze stresem;
- Tworzenie grup wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych;
- Wspieranie placówki wsparcia dziennego;
- Wspieranie grup samopomocowych i organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci ze szczególnymi potrzebami rozwojowymi.

3. Cel operacyjny;

Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem

Zadania:

- Wprowadzenie do gimnazjalnych programów dydaktycznych zajęć profilaktyczno – edukacyjno - wychowawczych z zakresu dewiacji i patologii społecznej ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień;
- Inicjowanie programów prowadzących do redukcji czynników psycho - emocjonalnych, socjo - ekonomicznych sprzyjających marginalizacji młodzieży społecznie nieprzystosowanej
- Powołanie zespołu interdyscyplinarnego

SPORT, REKREACJA I WYPOCZYNEK

1. Cel operacyjny:

Rozbudowa warunków służących aktywności sportowej i rekreacyjnej młodego pokolenia oraz uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach sportowo- rekreacyjnych.

Zadania:

- Współpraca z klubami sportowymi,
- Wspieranie plenerowych imprez sportowych, rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- Wyrównywanie dysproporcji w dostępie dzieci i młodzieży do oferty sportowej, rekreacyjnej turystycznej,
- Wspieranie stałych zajęć rekreacyjnych i sportowo-rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych,
- Wykorzystanie gminnej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży,
- Wspieranie różnych form turystyki krajowej.

2. Cel operacyjny:

Promocja form spędzania czasu wolnego przez młodzież, sprzyjających rozwojowi zainteresowań i przeciwdziałaniu nudzie

Zadania:

- Realizacja projektów służących zdrowemu stylowi życia, przeciwdziałanie uzależnieniom i biernym formom spędzania czasu wolnego
- Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych;
- W okresie wakacyjnym zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży;

ZDROWIE I SPRAWNOŚĆ

1. Cel operacyjny:

Kompensowanie deficytów zdrowotnych oraz świadczeń i usług z zakresu promocji zdrowia i zadań ze sfery zdrowia publicznego (poza pakietem ubezpieczenia zdrowotnego)

Zadania:

- Wspieranie cyklicznych badań stanu zdrowia i sprawności młodego pokolenia
- Realizacja ochrony zdrowia z zakresu zdrowia publicznego (higiena, szczepienia ochronne itp.)
- Realizacja programów profilaktycznych i prozdrowotnych w szkole – wady postawy, wzroku, uzależnień i prawidłowego żywienia;

- Realizacja programów propagujących zasady bezpiecznego zachowania na drodze , ulicy, w domu, w czasie zabawy, na wakacjach, w kontaktach z innymi ludźmi;

2. Cel operacyjny;

Uzupełnienie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym

Zadania:

- Prowadzenie cyklicznych pomiarów zasięgu i rodzajów niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży oraz badań dostępności świadczeń i usług rehabilitacyjnych, kondycji socjalno-zdrowotnej i potrzeb niepełnosprawnej części populacji dziecięco - młodzieżowej;
- Opracowanie gminnej bazy danych dzieci niepełnosprawnych;
- Organizowanie placówki wsparcia dziennego dla dzieci niepełnosprawnych
- Wspieranie programów rehabilitacyjnych przygotowujących młodzież niepełnosprawną do samodzielnego i niezależnego życia
- Prowadzenie szkoleń dla rodziców na temat opieki, pielęgnacji i rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej;
- Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi;
- Wspieranie grup samopomocowych działających na rzecz dzieci ze szczególnymi potrzebami rozwojowymi
- Wspieranie programów sprzyjających tolerancji wobec osób niepełnosprawnych, umożliwiających przystosowanie dzieci zdrowych do codziennego funkcjonowania z niepełnosprawnością rówieśnika.

BEZPIECZEŃSTWO – DEWIACJE – PATOLOGIE

1. Cel operacyjny:

Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności siebie dzieci i młodzieży.

Zadania:

- Wspieranie programów ilustrujących zagrożenia współczesności i sposoby prewencji i radzenia sobie w trudnych sytuacjach, uczących odporności na manipulację medialną, grupową, ekonomiczną,
- Promocja programów profilaktyczno-edukacyjnych realizowanych z policją;

2. Cel operacyjny:

Profilaktyka i zmniejszenie rozmiarów uzależnień.

Zadania:

- Promocja programów edukacyjnych, profilaktycznych i terapeutycznych związanych z uzależnieniem, adresowanych do dzieci i młodzieży (nikotyna, alkohol, narkotyki, dopalacze)
- Cykliczne szkolenia dla nauczyciel związane z uzależnieniami
- Kontrola zakazu dystrybucji papierosów, alkoholu dzieciom i młodzieży;
- Ochrona dzieci przed uzależnieniami w rodzinie

3. Cel operacyjny:

Przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci i młodzieży.

Zadania:

- Diagnoza skali zjawiska krzywdzenia dzieci i młodzieży.
- Rozwijanie programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i szkolnej w środowisku lokalnym.
- Promocja działalności programu NIEBIESKA LINIA

4. Cel operacyjny:

Profilaktyka przestępczości dziecięcej i młodzieżowej.

Zadania:

- Szkolenie nauczycieli, wychowawców w kwestiach związanych z diagnozowaniem , wczesnym rozpoznaniem dewiacji i patologii wśród młodzieży oraz sposobami zapobiegania i pomocy
- Tworzenie programów integrujących i aktywizujących społeczność lokalną na rzecz przeciwdziałania dewiacjom i patologii wśród młodzieży i dzieci;

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy, Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach przyjętych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.